

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 37:001.12/.18

ОСВІТНІ ТА НАУКОВІ ПРОГРАМИ З МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У КИЇВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Олександр Шнирков

*Київський національний університет ім. Тараса Шевченка,
Інститут міжнародних відносин,
вул. Мельникова, 36/1, м. Київ, Україна, 04119, тел. (044)481-45-12,
e-mail: kafedramev@ukr.net*

Розглянуто основні напрями розвитку навчальних програм та наукових досліджень на кафедрі світового господарства та міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.

Ключові слова: міжнародні економічні відносини, навчальний процес, наукові дослідження, підготовка кадрів, англомовні програми, співпраця з партнерами.

Підготовку фахівців за спеціальністю «Міжнародні економічні відносини» у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка розпочато 1972 р. На факультеті міжнародних відносин та міжнародного права Київського національного університету імені Тараса Шевченка 1974 р. було створено кафедру «Міжнародних економічних відносин». Кафедру сформовано у складі 5-ти науково-педагогічних працівників. Серед них: д.е.н., проф. В. С. Будкін; к.е.н., доц. О. К. Єременко; к.е.н., доц. В. І. Лукашенко; к.е.н., ст. викл. Г. М. Биков та к.е.н., ст. викл. В. В. Бугас. Очолив кафедру д.е.н., проф. В. С. Будкін. У наступні роки кафедру очолювали: доц. О. К. Єременко, проф. Г. Н. Климко, доц. В. В. Волошин, проф. А. С. Філіпенко. З 2008 р. кафедру очолює д.е.н., проф. О. І. Шнирков. У зв'язку з переходом з 1998 р. від одно- до треступеневої системи освіти за рівнями бакалавр, спеціаліст і магістр та суттєвим поглибленням змісту нормативних і спеціальних курсів, викладання яких забезпечує кафедра, з 1999 р. кафедру перейменовано на кафедру світового господарства і міжнародних економічних відносин.

Сьогодні на кафедрі світового господарства і міжнародних економічних відносин працює 6 докторів економічних наук, професорів; 1 доктор економічних наук, доцент; 7 кандидатів економічних наук, доцентів; 2 кандидата економічних наук, асистенти; 1 асистент; 1 кандидат економічних наук, науковий співробітник; 1 кандидат економічних наук, молодший науковий співробітник; 5 аспірантів та 8 здобувачів: завідувач кафедри проф. О. І. Шнирков, проф. А. С. Філіпенко, проф. А. П. Румянцев, проф. З. О. Луцишин, проф. Р. О. Заблоцька, проф. О. П. Гребельник,

доц. В. І. Мазуренко, доц. А. В. Негода, доц. А. М. Копистира, доц. Н. В. Резнікова, доц. О. А. Чугась, доц. В. В. Батрименко, доц. Д. М. Русак, ас. Р. Д. Стаканов, ас. А. С. Нанавов, н.с. Н. М. Рилач м.н.с. М. П. Хмара.

На кафедрі у різні роки викладали: професори І. В. Бураковський, М. А. Дудченко, Г. Н. Клишко, В. Д. Сікора, доценти Г. М. Биков, В. В. Бугас, О. В. Бутенко, І. Ф. Карпинський, В. Я. Красильчук, Д. В. Кушерець, І. В. Примаченко, М. Г. Максименцев, А. І. Речмедін, М. П. Решетняк, Є. Ф. Ростов, М. Ю. Рубцова, В. І. Троненко, А. М. Філоненко, С. І. Фіногін, асистенти В. В. Лашко, О. І. Ліневич, О. І. Лясота, І. Х. Усманов.

Навчальний процес також забезпечують викладачі кафедр відділення та інших кафедр Інституту міжнародних відносин: міжнародного бізнесу, міжнародних відносин і зовнішньої політики, міжнародних організацій і дипломатичної служби, країнознавства, міжнародного права, порівняльного та європейського права, міжнародного приватного та митного права, міжнародної інформації, іноземних мов. Крім того, до читання лекційних курсів, проведення семінарських чи практичних занять, майстер-класів запрошують працівників Міністерства закордонних справ, інших міністерств та відомств України, співробітників Національної академії наук України, міжнародних організацій, українських та закордонних бізнес-структур, зарубіжних викладачів провідних навчальних закладів інших країн тощо.

Підготовку фахівців на відділенні здійснюють за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавра, спеціаліста і магістра за такими спеціалізаціями та магістерськими програмами:

- 1) міжнародна економічна політика;
- 2) міжнародні фінанси;
- 3) світова економічна кон'юнктура;
- 4) економіка європейської інтеграції (Economy of the European Integration);
- 5) економічні дослідження СНД (CIS Economic Studies).

Навчальний план програми бакалавра налічує цикли соціально-гуманітарної підготовки, фундаментальної підготовки, професійної та практичної підготовки. Останніми роками у цей план було внесено нові навчальні курси, такі як: математика міжнародних фінансів; економіко-математичне моделювання світогосподарських процесів; конкурентна політика ЄС; інституції міжнародної економічної політики; методологія міжнародних кон'юнктурних досліджень; міжнародна логістика.

У навчальних планах магістерських програм кафедра забезпечує викладання класичних та нових навчальних курсів, таких як: глобальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин; міжнародна макроекономіка; методологія та організація наукових досліджень у галузі міжнародних економічних відносин; міжнародний інвестиційний менеджмент; економічні ризики у міжнародних транзакціях; механізми функціонування СОТ; міжнародне економічне право; транснаціоналізація світової економіки; міжнародні фінансові ринки; кількісні методи аналізу міжнародних економічних відносин; інтелектуальна власність у світовому господарстві; практикум з

перекладу; зовнішньоторговельна політика України; міжнародне інвестиційне право; валютно-фінансова та кредитна політика України; міжнародна економічна безпека; зовнішньоекономічна політика зарубіжних країн; міжнародний податковий менеджмент; міжнародні банківські операції; Україна на міжнародному ринку послуг; кон'юнктура на міжнародному ринку послуг; конкуренція на світових товарних ринках; митне регулювання міжнародної торгівлі; нетарифне регулювання міжнародної торгівлі; міжнародна інтеграційна політика; валютна інтеграція в ЄС; єдина сільськогосподарська політика ЄС; спільна комерційна політика ЄС; теорія і практика валютного курсу; світовий ринок деривативів.

Кафедра одна з перших в Університеті запровадила англomовні магістерські програми. Магістерська програма «CIS Economic Studies» («Економічні дослідження СНД») є півторарічною програмою для студентів денної форми навчання з викладанням дисциплін англійською мовою. Наповнення програми передбачає курси, в рамках яких студенти вивчають економіку країн СНД на макро- і мікроекономічному рівнях. Англomовна магістерська програма «Economy of the European Integration» («Економіка європейської інтеграції») передбачає такі навчальні курси: фондовий ринок ЄС; економіка Європейського Союзу; конкурентна політика ЄС; розрахунки і платежі в зовнішній торгівлі європейських країн; фінансові та банківські системи країн Європи. Після завершення навчання за англomовними магістерськими програмами іноземні студенти отримують професійну кваліфікацію «економіст-міжнародник», а українські студенти – кваліфікацію «економіст-міжнародник та перекладач з англійської мови».

Студенти відділення отримують фундаментальну підготовку з історії, теорії та практики міжнародних економічних відносин, міжнародних валютно-кредитних відносин, світової економіки. Головною метою підготовки фахівців у галузі міжнародних економічних відносин є отримання студентами фундаментальних знань з теорії та практики розвитку світового господарства, міжнародної торгівлі товарами та послугами, міжнародного руху капіталів, робочої сили та інтелектуальної власності, міжнародних фінансів.

Випускники, які здобудуть повну вищу освіту за програмами «магістр» або «спеціаліст», отримують кваліфікацію «економіст-міжнародник, перекладач з іноземної мови». Функціональні обов'язки таких фахівців полягають передусім у пошуку та обробці економічної інформації міжнародного характеру, практичної діяльності у сфері міжнародного руху товарів, послуг, капіталу, робочої сили та інтелектуальної власності.

Базами студентських практик є Міністерство закордонних справ України (територіальні департаменти), Міністерство фінансів України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (департамент економіки, оборони та безпеки, департамент державної політики у сфері зовнішньої політики, департамент державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, департамент торговельно-економічних відносин з країнами СНД та Російською Федерацією, департамент двостороннього торговельно-економічного

співробітництва, департамент співробітництва з Європейським Союзом, департамент торговельних переговорів та співробітництва з СОТ), Верховна Рада України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Інститут міжнародних відносин), Національна академія наук України, міжнародні організації, національні та зарубіжні бізнес-структури.

Упродовж 1977-2012 рр. відповідну спеціальність отримало понад 2 500 тисяч студентів із 46-ти країн світу.

Формуванню наукових шкіл сприяє діяльність з 1990 р. Спеціалізованої вченої ради з захисту докторських і кандидатських дисертацій зі спеціальності «Світове господарство і міжнародні економічні відносини», на якій вчений ступінь кандидата і доктора наук отримали не лише представники України, а й громадяни практично з усіх континентів світу. Протягом 1990–2012 рр. на Раді захищено 23 докторські та понад 200 кандидатських дисертацій вітчизняними та іноземними здобувачами з 24-х країн світу. До складу Спеціалізованої вченої ради входять найавторитетніші фахівці провідних університетів України.

За роки роботи кафедри склалися напрями наукових досліджень: «Європейський Союз у глобальному економічному середовищі» (керівник – проф. О. І. Шнирков; «Розвиток глобальних економічних проблем сучасності» (керівник – проф. А. С. Філіпченко); «Тенденції формування світового ринку послуг» (керівник проф. Р. О. Заблоцька); «Формування світової економічної кон'юнктури» (керівник – проф. З. О. Луцишин); «Міжнародні стандарти ведення бухгалтерського обліку» (керівник – д.е.н. В. І. Мазуренко).

Лише останніми роками науковцями кафедри видано понад 100 монографічних праць, серед яких: «Конкурентна політика Європейського Союзу» (Шнирков О. І.; К., 2003); «Торговельна політика Європейського Союзу» (Шнирков О. І.; К., 2005), «Європейський Союз у глобальному інноваційному просторі» (Шнирков О.І.; К., 2008.); «Цивілізаційні виміри економічного розвитку» (Філіпенко А. С.; К., 2002); «Міжнародні економічні відносини: історія» (Філіпенко А. С.; К., 2006); «Глобальні форми економічного розвитку» (Філіпенко А. С.; К., 2007); «Міжнародні економічні відносини: теорія» (К., 2008.); «Трансформація світової фінансової системи в умовах глобалізації» (Луцишин З. О.; К., 2002); «Система інституційного регулювання світового ринку послуг» (Заблоцька Р. О.; К., 2008); «Світові фінансові кризи та національна економічна безпека: теорія і методологія» (Мазуренко В. І.; К., 2007); «Світова фінансова криза 2007–2010 рр.: глобальний та національний виміри» (Мазуренко В. І.; К., 2009).

Викладачі кафедри щорічно публікують понад 100 наукових статей, у тому числі в зарубіжних виданнях, понад 40 підручників, посібників, навчальних та навчально-методичних праць.

Кафедра тісно співпрацює з державними та академічними установами України, серед яких: Національна академія державного управління при Президентові України, Кабінет Міністрів України, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Донецький національний університет, Інститут світового господарства і міжнародних відносин НАНУ, Одеський національний

університет імені І. І. Мечникова, Луганський державний університет імені Тараса Шевченка, Тернопільський національний економічний університет, Запорізький національний технічний університет, Луцький національний університет імені Лесі Українки, Львівський національний університет імені Івана Франка. З кафедрою міжнародних економічних відносин останнього, зокрема, постійно співпрацюють у сфері обміну досвідом організації навчального процесу, спільних наукових досліджень, публікацій, підготовки кадрів вищої кваліфікації тощо.

Кафедра також підтримує міжнародні наукові зв'язки з Інститутом міжнародних відносин Університету Миколая Коперника (м. Торунь, Польща), Московським державним інститутом міжнародних відносин (Москва, Росія); Азербайджанським державним економічним університетом (Азербайджан), Римським університетом «Тор Вергата» (Італія), Белгородським національним університетом (Росія), зі спорідненими кафедрами університетів Бельгії, Болгарії, Великобританії, Німеччини, Польщі, США, Франції та інших країн світу, а також з міжнародними організаціями – Європейською комісією, Світовим банком, ЮНЕСКО, Міжнародним валютним фондом.

Вищі навчальні заклади, академічні установи, державні структури та міжнародні інституції є головними центрами підвищення кваліфікації викладацького складу кафедри. Таке стажування відбувається на постійній основі як в Україні, так і в зарубіжних країнах. Результатом проходження наукового стажування є нові навчальні курси, наукові статті, підручники та монографії.

Зазначимо, що 1991 р. при кафедрі створено Центр міжнародних економічних досліджень, 2002 р. – Центр досліджень глобалізації світової кон'юнктури. Кафедра бере активну участь у міжнародних великомасштабних багатосторонніх програмах. За останні 10 років викладачі кафедри співпрацювали у 5-ти проектах ТЕМПУС, проекті ІНТАС, проекті ТАСІС. Зокрема, 2012 р. успішно завершено спільний проект у рамках програми ТЕМПУС IV «Засоби забезпечення якості управління інтернаціоналізацією» за участю 12-ти університетів з 9-ти європейських країн. Кафедра на регулярній основі проводить міжнародні студентські літні школи з проблематики європейської інтеграції.

У січні 2001 р. у складі кафедри створено науково-дослідну частину. З 2011 р. вона працює над науковою темою «Україна у міжнародних інтеграційних процесах» (науковий керівник – доктор політичних наук, професор В. В. Копійка), яка є складовою Комплексної наукової програми Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Науково-дослідна частина досліджує підтему «Стратегія інтеграції України у світову економіку» (науковий керівник – д.е.н., професор А. С. Філіпенко).

У рамках зазначеного напрямку співробітниками науково-дослідної частини розроблено й узагальнено наукові матеріали для інтенсифікації інтеграційної стратегії входження України в європейський економічний простір, зокрема щодо формування зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Кафедра та науково-

дослідна частина регулярно провадять міжнародні наукові конференції та круглі столи. Зокрема, 2012 р. головні наукові результати досліджень оприлюднено на міжнародних конференціях: «Участь України в зонах вільної торгівлі: стан, проблеми, перспективи»; «Ефективність міжнародних інтеграційних процесів»; «Кластерні утворення в ЄС: досвід для України»; «Інноваційний розвиток як складова інтеграційних процесів»; «Економічні пріоритети в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС».

Пріоритетними напрямами розвитку кафедри у цьому десятилітті є подальше наближення змісту навчального процесу до європейських стандартів, розширення практики розвитку магістерських програм іноземними мовами, поглиблення наукових досліджень з актуальних проблем розвитку світового господарства та міжнародних економічних відносин, більш результативне використання ефекту синергії від співробітництва з українськими та зарубіжними партнерами в навчальних та наукових сферах.

Стаття надійшла до редколегії 25.10.2012

Прийнята до друку 05.12.2012

**EDUCATIONAL AND RESEARCH PROGRAMS IN INTERNATIONAL
ECONOMIC RELATIONS IN TARAS SHEVCHENKO NATIONAL
UNIVERSITY OF KYIV**

Alexander Shnyrkov

*Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Institute of International Relations,
36/1, Melnikov Str., Kyiv, Ukraine, 04119, tel. (044) 481-45-12,
e-mail: kafedramev@ukr.net*

The main directions of the development of educational programs and researches at the Department of World Economy and International Economic Relations, Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Key words: international economic relations, teaching, research, training, English language programs, cooperation with partners.

**ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ И НАУЧНЫЕ ПРОГРАММЫ
МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ОТНОШЕНИЙ
В КИЕВСКОМ НАЦИОНАЛЬНОМ УНИВЕРСИТЕТЕ
ИМЕНИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКО**

Александр Шнирков

*Київський національний університет ім. Тараса Шевченка,
Інститут міжнародних відносин,
ул. Мельникова, 36/1, г. Київ, Україна, 04119, тел. (044) 481-45-12,
e-mail: kafedramev@ukr.net*

Рассмотрены основные направления развития учебных программ и научных исследований на кафедре мирового хозяйства и международных экономических отношений Института международных отношений Киевского национального университета им. Тараса Шевченко.

Ключевые слова: международные экономические отношения, учебный процесс, научные исследования, подготовка кадров, англоязычные программы, сотрудничество с партнерами.